

- Ahogy vallottál róla, a fordítások meghozták a verset, inspirálnak. Miért éppen oroszokat fordítasz?

- Oroszul tudok, sokat voltam kint annak idején építőtáborokban, sőt az utolsó egyetemi tanévet Leningrádban töltöttem - akkor még így hívták, használjuk ezt -, ahol nagyon sok ismerőst szereztem. Kicsit bensőségebb közöm lett az orosz irodalomhoz. Nem a szovjethez! A '71-72-es tanévben már szamizdatokat olvastam. Többek között Brodskijt, akinek később lefordítottam azt a versét, amit ott olvastam. Aztán Mandelstámot is. Tehát egészen más élményem volt az orosz irodalomról, a XX. századról is - nem a klasszikusokról, akiket azért lehetett ismereni -, mint amit akkoriban az egyetemen fel lehetett venni. Most meg tanítják őket. Kár, hogy az orosz szakok visszafejlődnek, mert most lehetne megismerni igazi irodalmukat. Fordítok tehát az Európa Kiadónak, évi 2-3000 sort, ami nem kis munka.

Mi alapján választasz, kiket fordítasz?

Elsősorban azokat, akik a hivatalos irodalom képébe nem fértek bele. Például Viktor Szosznorát, akire barátaim hívták fel a figyelmet, Arsenyij Tarkovszkijt, Andrej Tarkovszkij rendező apját, aki legalább olyan remek költő, mint a fia. Az, hogy Brodskijt fordíthattam, már a változásnak köszönhető. Őt ugyanis '72-ben kiutasították a Szovjetunióból, Amerikában él azóta. Miután '87-ben megkapta a Nobel-díjat, hazájában is elismerték, én meg kezdhettem fordítani. Megemlítem Szőke Katalin nevét a szegedi egyetemről, aki felhívta a figyelmemet néhány olyan költőre, akik műveit vagy betiltották, vagy emigráltak. Az idén jelennek meg például Hodaszzevics versei, fordításban. Ő 1922-ben emigrált és '32-ben halt meg Párizsban. Említhetem Gumljovot, akit a Cseka '21-ben kivégezt. Anna Ahmatova első férje volt egyébként. Marina Cvetovjáról is szólok, mert ő is egy szerencsétlen sorsú költő. '39-ben tért haza az emigrációból, férjét és lányát táborba vitték, férjét megölték, lánya évek múltán került elő. Ő aztán evakuációba került, még kenyérgyegyet sem kapott, mert burzsoá költőnek minősült. Végül öngyilkos lett. Ahmatova mellett a legjelentősebb orosz költőnő volt. Az idén, hogy száz éve született, az Európa kiad tőle egy kötetet, ebbe fordítottam 1800 sort. Ezt a munkát is itt végeztem Szekszárdon, az ősszel.

- Jó munkahely a városod. És még?

- Igen, jó. És még? Szeretek felkeresni egy-egy helyet, ami iránt nosztalgiát érzek. Egy kamaszkori szerelem emléke is ideköt, ami az írásaimban felbukkan még ma is, habár ha a szerelem tárgyával találkozánk, valószínűleg már nem ismernénk meg egymást. Mindig jó megnézni az újjavárosi templomot, ahová Liszt Szekszárdi miséje készült, a vármegyehá-

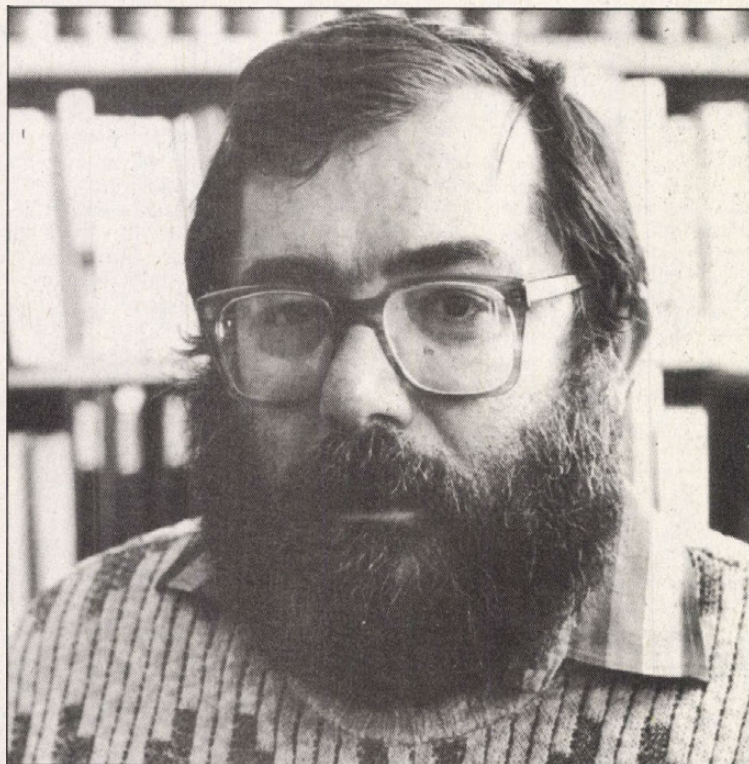
zát, ahol A kisfiú és a vámpírok cselekménye játszódik. Van még sok titkos helyszín is, amiről csak én tudom, hogy konkrétan mi. Ugyanis kamaszkori élményeimből kiindulva egy mágikus, fantasztikus várost kreáltam. Egy olyan várost, amiben a legnagyobb természetességgel jelenhet meg az Úristen, mint öreg koldus, a sátán mint céllövöldés vagy órásmester. Egy megálmodott és egy

ben, csak zongorázik, ahogy szokott, de ezt a tréfás gesztust mégis fontosnak éreztem.

- 44 éves vagy... Jó néhány szakmai díj birtokosa.

- Nem vagyok „fiatal költő”, végre nem is tartanak annak. Szinte szégyenlem magam, mert az elmúlt 5-6 évben minden díjat megkaptam, viszont pályafutásom első 16 évében semmit.

Irodalomról, nosztalgiáról, szülővárosról

Szekszárd, 1948. Aztán Szeged, Szekszárd, Szeged... Baka István. Szekszárdi származású, iskoláit itt végezte, s '66-ig szinte ki sem mozdult a városból. Miután az egyetemet elvégezte, két évig hazatért tanítani, azután újra a Tisza-parti város következett. A gyermekeknek szóló irodalmi folyóirat, a Kincskereső indult és Baka István kedvet érzett hozzá. Egy idő után rájött, hogy panellakásban képtelen írni, így kezdett hazajárni szülei csendes, lakályos házába, és persze a kamaszkor iránti nosztalgia is hazavonzotta.

valóságos város díszletei folynak össze. A régi tisztai klub színpadán zajlik például Thézeusz hőstette, ahová mi annak idején Merő Bélával - zalaegerszegi rendező - irodalmi színpadra jártunk. Néha meg is nevezek embereket. Lányi Péter barátomat például név szerint szerepeltetem. Nem csinál mást a kisregény-

Akkor nekem volt savanyú a szó, bár tudtam, igazából nem a díjak számítanak, hanem a művek.

Tény, hogy az én díjaim általában szakmai díjak, a József Attila díjat kivéve, amit a rendszerváltás idején kaptam. (Azelőtt meg se kaphattam volna, valahol mindig - talán még Szegeden - kihúzták a nevemet.)

- Nemrégiben a Soros Alapítvány Veöres Sándor-díjat kapta. Büszke vagy rá?

- Erre nagyon. Különösen azért, mert a kuratórium általam nagyra becsült emberekből állt. Úgy érzem, Mészöly Miklós, Lator László és Domokos Mátyás ajánlása nagy megtiszteltetés.

- Új köteted lesz a Farkasok órája. Tavaly olvashattuk a címadó verset. Hátborzongató...

- A kötet az Ünnepi Könyvhétre jelenik meg a szegedi Univerzum Kiadó gondozásában. Ezek a versek a '90-ben megjelent válogatott és új verseim óta íródtak, viszonylag rövid időn belül. Voltak éveim, amikor csak 2-3 verset írtam. Aztán a változások hatására - amikor ezek a változások még nem is tűntek egyértelműen pozitívnak - hirtelen meglódult a „verstermelésem”. '88-ban még úgy gondoltam, hogy az irodalom végre kivonulhat a politikából és ezt a szerepet átveszi a publicisztika. Nem nekünk kell az eltitkolt fájdalmakat allegorikus formában közvetíteni. Legalábbis én mindig azt írtam le, amit létélményként éltem meg. Akkor úgy éreztem, hogy végre ezoterikus verseket írhatok. Az ókori mitológia felé fordultam műveimmel. Aztán jött a '90-es év, a marosvásárhelyi pogrom, az itthoni változások. Egy-más ellenségei is lettek emberek. Ennek hatására keletkeztek a Yorick monológjai. Kitaláltam, hogy a hamleti tragédia túlélője - Fortinbrason kívül - Yorick, akinek koponyáját az eredetiben Hamlet a kezében tartja. Ő átéli a változást, Fortinbras uralmát, megöregszik és megírja emlékeit Hamletről, Oféliáról, Fortinbrasról. Ezek allegorikus, de mégis politikus és aktuális versek. Valósággal kibombantak belőlem. A Farkasok órája a félelemről szól. Azóta be is igazolódott egyik-másik: „A mát a holnap felváltja, csaknem felkoncolja”. A kísértő félelmekről szoltam és a reményt próbáltam tartani.

- Úgyis, mint Sztjepan Pehotnij.

- Kitaláltam, hogy műfordítást írok. Nem fordítok, hanem műfajt művelek. A nevemet lefordítottam oroszra és Pehotnij = gyalogos = Baka lettem. Kezdetben fordításként jelentettem meg ezeket a verseket. (A szerkesztőknek persze elárultam, mi az igazság.) Eleinte el is hitték az olvasók, mert a cím alá odaírtam az orosz „eredet”.

Ez a nyelvi vicc volt az újítás, mert valakinek a nevében írni verset nem új keletű dolog, ezt tette Veöres Sándor, de rádöbentem arra, hogy nekem nagyon sok olyan orosz élményem van, amit nem tudtam megírni: tájak, emberek, az élet reménytelensége, durvasága. Úgy írtam, mintha ott éltem volna.